

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.05.2004, sp. zn. 5 Tdo 479/2004, ECLI:CZ:NS:2004:5.TDO.479.2004.1

Číslo: 57/2005

Právní věta: I. Má-li soud za to, že jsou splněny podmínky pro řízení proti uprchlému podle § 302 a násl. tr. ř., je po podání obžaloby povinen na návrh státního zástupce nebo i bez návrhu rozhodnout o tom podle § 305 tr. ř. usnesením, a to i ve věci, ve které bylo trestní stíhání vedeno uvedeným způsobem již ve stadiu před podáním obžaloby. Bez rozhodnutí podle § 305 tr. ř. nelze řízení proti uprchlému před soudem provést, tedy zejména nelze konat hlavní líčení a veřejné zasedání v nepřítomnosti obviněného jen s ohledem na to, že jde o tento způsob řízení. V řízení o opravném prostředku je nutno nerespektování uvedených zásad soudem považovat za závažnou vadu řízení, která je důvodem pro zrušení rozhodnutí, jež bylo na jeho podkladě učiněno /např. ve smyslu ustanovení § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř. o odvolání/. II. Jestliže bylo ve věci konáno řízení proti uprchlému podle § 302 a násl. tr. ř., ač pro ně nebyly splněny zákonné podmínky nebo přesto, že soud o tom, že se bude takové řízení ve věci konat, nerozhodl podle § 305 tr. ř., a v důsledku tohoto procesního postupu byla obviněnému znemožněna účast na hlavním líčení nebo veřejném zasedání, je tato vada důvodem pro podání dovolání podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 26.05.2004

Spisová značka: 5 Tdo 479/2004

Číslo rozhodnutí: 57

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Řízení o dovolání, Řízení o odvolání, Řízení o stížnosti pro porušení zákona, Řízení proti uprchlému

Předpisy: § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř.
§ 305 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

II.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2004 sp. zn. [5 Tdo 479/2004](#))

Nejvyšší soud k dovolání obviněného J. B. zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 1. 9. 2003, sp. zn. 6 To 196/2003, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 6 T 88/2002 a Krajskému soudu v Ostravě přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Obviněný J. B. byl rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 4. 12. 2002, sp. zn. 6 T 88/2002, uznán vinným trestným činem maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. c) tr. zák., kterého se dopustil tím, že ačkoli byl trestním příkazem samosoudce Okresního soudu v Ostravě ze dne 21. 2. 2000, sp. zn. 14 T 19/2000, který nabyl právní moci dne 18. 4. 2000, odsouzen pro trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. c) tr. zák. a byl mu uložen mimo jiné trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu 2 roků a 6 měsíců, který dosud nevykonal, přesto dne 7. 3. 2002 kolem 17.40 hodin v O. řídil osobní automobil typu Škoda Felicia, a na parkovišti u obchodního domu M. pak narazil do jiného osobního automobilu typu Škoda Felicia.

Za to byl obviněný J. B. odsouzen podle § 171 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání 3 měsíce, k jehož výkonu byl podle § 39a odst. 2 písm. b) tr. zák. zařazen do věznice s dozorem, a dále mu byl podle § 49 odst. 1 a § 50 odst. 1 tr. zák. uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu 3 roky.

Citovaný rozsudek Okresního soudu v Ostravě napadl obviněný J. B. odvoláním, které Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 1. 9. 2003, sp. zn. 6 To 196/2003, podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

Proti zmíněnému usnesení Krajského soudu v Ostravě podal obviněný J. B. prostřednictvím svého obhájce dne 2. 2. 2004 dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. Obviněný vytýká odvolacímu soudu jeho nesprávný postup v odvolacím řízení. Za nesporné považuje, že mu byl dne 21. 1. 2003 doručen rozsudek soudu prvního stupně, který napadl dne 25. 1. 2003 odvoláním doplněným dne 20. 2. 2003. Obviněný současně tvrdí, že v této době vyvrcholily jeho problémy s bydlením, protože proběhlo řízení o zrušení jeho užívacího práva k bytu na S. ul. č. 14 v O., tudíž v podstatě neměl kde bydlet. Kontaktní adresa na P. ul. č. 61 v O. byla pouze formální, neboť se jednalo o ubytovnu pro osoby bez přístřeší. Odvolací soud se podle obviněného snažil doručovat na obě adresy, a to i prostřednictvím policie, přičemž následně dne 14. 8. 2003 zahájil řízení proti uprchlému ve smyslu § 302 tr. ř. Obviněný dále uvádí, že mu byl z tohoto důvodu ustanoven obhájce a dne 1. 9. 2003 v řízení proti uprchlému jeho odvolání Krajský soud v Ostravě podle § 256 tr. ř. zamítl. O rozhodnutí o odvolání se obviněný podle svého vyjádření dozvěděl dne 6. 1. 2004 od soudkyně Okresního soudu v Ostravě v rámci jiné trestní věci, jejíž projednání se účastnil. Obviněný má za to, že mu teprve od tohoto okamžiku běžela lhůta k podání dovolání ve smyslu § 248 tr. ř. (správně mělo být podle § 265e tr. ř.).

Podle obviněného J. B. nebyly splněny podmínky pro vedení řízení proti uprchlému, neboť odvolací soud nevyčerpal všechny možnosti, jak zajistit jeho účast ve veřejném zasedání. V rozhodné době měl obviněný zdravotní problémy, takže mohl být kontaktován prostřednictvím lékaře, navíc mohlo být podle názoru obviněného vyhlášeno pátrání po jeho osobě, případně jako krajní řešení lze v takové situaci přistoupit k vydání příkazu k zatčení podle § 69 tr. ř. Obviněný upozorňuje, že tato opatření soud neučinil, ale spokojil se pouze s formálními dotazy v místě bydliště, případně s lustrací na ústřední evidenci obyvatel a vězeňské služby. Poukazuje rovněž na to, že v téže době probíhalo u Okresního soudu v Ostravě řízení v jiné trestní věci obviněného, u něhož byla jeho účast v hlavním líčení zajištěna.

Obviněný J. B. je přesvědčen, že tím došlo k porušení jeho práv podle § 33 tr. ř., podle čl. 36 odst. 1, čl. 38 odst. 1 a čl. 40 odst. 3 LPS, jakož i podle dalších norem. Proto závěrem dovolání navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí odvolacího soudu a aby mu věc vrátil k novému projednání a rozhodnutí s uvedením závazného právního názoru stran postupu při zajištění jeho osoby ve veřejném zasedání.

Nejvyšší státní zástupkyně se k dovolání obviněného J. B. do dne vydání tohoto usnesení nevyjádřila.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) především zkoumal, zda má dovolání obviněného J. B. všechny obsahové a formální náležitosti, zda bylo podáno včas a oprávněnou osobou a zda poskytuje podklad pro věcné přezkoumání napadeného rozhodnutí či zda tu nejsou důvody pro odmítnutí dovolání. Přitom Nejvyšší soud dospěl k následujícím závěrům:

Podle § 265a odst. 1 tr. ř. lze dovoláním napadnout pouze pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé, jestliže soud rozhodl ve druhém stupni a zákon to připouští. V posuzovaném případě je napadeným rozhodnutím usnesení Krajského soudu v Ostravě jako odvolacího soudu, kterým bylo zamítnuto odvolání obviněného J. B. podané proti rozsudku soudu prvního stupně, jímž byl uznán vinným a byl mu uložen trest [§ 265a odst. 2 písm. h) tr. ř.]. Proti takovému druhu rozhodnutí je dovolání obecně přípustné. Dovolání podal obviněný prostřednictvím obhájce JUDr. M. H., bylo proto podáno osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. b) a odst. 2 tr. ř. K podání dovolání došlo u Okresního soudu v Ostravě, tj. v místě podle § 265e tr. ř.

Pokud jde o otázku dodržení lhůty k podání dovolání, Nejvyšší soud především uvádí, že nelze považovat za správný názor obviněného, podle kterého mu zmíněná lhůta začala plynout v okamžiku, kdy se při účasti v jiném hlavním líčení u téhož soudu prvního stupně od příslušné soudkyně dozvěděl o rozhodnutí odvolacího soudu v této trestní věci. Zákon zcela jednoznačně spojuje počátek plynutí lhůty k podání dovolání s dnem, kdy bylo napadené rozhodnutí doručeno, a to obviněnému, resp. obhájci nebo zákonnému zástupci (pokud je jim také doručováno), s tím, že za rozhodný den se považuje den toho doručení, které bylo provedeno nejpozději (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.). Lhůta proto nemůže plynout ode dne, kdy se obviněný toliko dověděl o existenci rozhodnutí, jež ani neobdržel. Dále Nejvyšší soud doplňuje, že v případě, jestliže je řádně konáno řízení proti uprchlému, je nutné lhůtu k podání dovolání počítat ode dne, kdy bylo rozhodnutí soudu druhého stupně doručeno obhájci uprchlého obviněného podle § 306 odst. 1 tr. ř., případně za určitých okolností od doručení takového rozhodnutí samotnému obviněnému podle § 306a odst. 2 tr. ř. po pominutí důvodů, pro které se řízení proti uprchlému vedlo. V posuzované trestní věci však, jak bude dále odůvodněno, řízení proti uprchlému za podmínek stanovených v § 302 a násl. tr. ř. vedeno nebylo. Nejvyšší soud proto za těchto okolností považoval za rozhodné datum doručení usnesení Krajského soudu v Ostravě obviněnému J. B., které bylo provedeno až v rámci vykonávacího řízení dne 6. 4. 2004, jak je zřejmé z doručanky zařazené ve spisu. Dovolání tudíž bylo podáno ve smyslu § 265e tr. ř. včas, tj. dne 2. 2. 2004.

V dovolání musí být dále uvedeno, z jakých důvodů je rozhodnutí napadáno, a to s odkazem na zákonné ustanovení § 265b odst. 1 písm. a) až l) nebo 265b odst. 2 tr. ř., o které se dovolání opírá (§ 265f odst. 1 tr. ř.). Obviněný J. B. poukazuje na dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř., tedy na to, že byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání.

Nejvyšší soud se dále zaměřil na posouzení oprávněnosti tohoto uplatněného dovolacího důvodu. Pokud jde o námitky obviněného J. B., v jejichž rámci tvrdí, že nebyly splněny podmínky pro řízení proti uprchlému podle § 302 a násl. tr. ř., a bylo-li přesto takové řízení konáno a v jeho důsledku byla obviněnému znemožněna účast u veřejného zasedání odvolacího soudu, může být tato vada úspěšně namítána prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. Protože Nejvyšší soud neshledal žádný z důvodů k odmítnutí dovolání obviněného J. B. ve smyslu § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle § 265i odst. 3 a 4 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost napadeného usnesení Krajského soudu v Ostravě, a to v rozsahu odpovídajícím uplatněným dovolacím námitkám, jakož i řízení předcházející napadenému rozhodnutí. Po přezkoumání dospěl Nejvyšší soud k závěru, že podané dovolání je důvodné.

V rámci svých námitek k uplatněnému dovolacímu důvodu obviněný J. B. v podstatě uvedl, že podle jeho názoru nebyly splněny podmínky pro vedení řízení proti uprchlému, neboť odvolací soud nevyčerpal všechny možnosti, jak zajistit účast obviněného ve veřejném zasedání, což dále rozebírá a konkretizuje. Nejvyšší soud se proto dále zaměřil na postup Krajského soudu v Ostravě a na podmínky, za kterých vedl řízení proti uprchlému, přičemž z trestního spisu zjistil následující skutečnosti.

Dne 24. 3. 2003 předložil Okresní soud v Ostravě spis vedený v trestní věci obviněného J. B. Krajskému soudu v Ostravě jako soudu odvolacímu za účelem rozhodnutí o odvolání obviněného, kterým napadl rozsudek soudu prvního stupně. Krajský soud v Ostravě nařídil postupně na dny 9. 4. 2003, 15. 5. 2003, 3. 6. 2003 a 21. 7. 2003 veřejná zasedání, která však vždy odročil, neboť se nepodařilo doručit předvolání obviněnému, přičemž odvolací soud v mezidobí žádal o doručení předvolání na známé adresy i Policii České republiky, případně činil další úkony pro zjištění pobytu obviněného.

Dne 14. 8. 2003 předseda senátu odvolacího soudu vydal podle referátu založeného v trestním spise mimo jiné pokyn soudní kanceláři, aby trestní řízení ve věci obviněného J. B. bylo „převzeno do řízení proti uprchlému podle § 302 a násl. tr. ř.“. Na základě tohoto referátu bylo dále písemně vyhotoveno ustanovení obhájce JUDr. J. M. podle § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř. [správně mělo být podle písm. d) téhož ustanovení] a odvolací soud zveřejnil předvolání obviněného k veřejnému zasedání nařízenému na den 1. 9. 2003. Následně odvolací soud ve veřejném zasedání rozhodl o odvolání obviněného v jeho nepřítomnosti, a to tak, že podle § 256 tr. ř. odvolací soud zamítl odvolání obviněného jako nedůvodné.

K tomu Nejvyšší soud připomíná, že jak vyplývá z ustanovení § 302 tr. ř., proti tomu, kdo se vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá, lze vést řízení proti uprchlému. O konání řízení proti uprchlému po podání obžaloby rozhoduje podle § 305 tr. ř. soud na návrh státního zástupce nebo i bez takového návrhu. Pokud jde o formu tohoto rozhodnutí, uplatní se zde obecné ustanovení § 119 odst. 1 tr. ř., podle něhož soud rozhoduje rozsudkem, kde to zákon výslovně stanoví; v ostatních případech rozhoduje, jestliže zákon nestanoví něco jiného, usnesením. Z citovaných ustanovení je tedy zřejmé, že nastanou-li podmínky pro vedení řízení proti uprchlému ve fázi řízení před soudem, rozhoduje o jeho konání soud. Protože trestní řád nestanoví žádný zvláštní požadavek na formu rozhodnutí, soud rozhoduje o tom, že bude konáno řízení proti uprchlému, usnesením ve smyslu § 119 odst. 1 a § 134 a násl. tr. ř. Význam takového usnesení má formální a materiální aspekt. Formální stránka tohoto rozhodnutí spočívá v tom, že soud v jeho výroku jednoznačně vyjadřuje skutečnost, že řízení nadále nebude vedeno standardním způsobem, ale způsobem zvláštním, pro který platí určitá speciální pravidla zakotvená v ustanoveních § 302 a násl. tr. ř. Materiální aspekt potom záleží zejména v odůvodnění tohoto usnesení, kde by měl soud konkretizovat důvody, které opodstatňují nutnost vést řízení proti uprchlému, tedy zejména zda obviněný pobývá v cizině nebo se skrývá, a dále z jakých konkrétních okolností byl tento závěr odvozen.

V posuzované věci, jak je zřejmé z přehledu dokumentů založených ve spise, žádné usnesení ve smyslu § 305 tr. ř. vydáno nebylo, protože odvolací soud dal toliko pokyn soudní kanceláři, aby převedla řízení do jiné agendy, a poté již odvolací soud prováděl další úkony stanovené zákonem pro řízení proti uprchlému, zejména ustanovil obviněnému J. B. obhájce a zveřejnil předvolání obviněného k veřejnému zasedání. V posuzované trestní věci tudíž zcela absentuje zákonem předpokládané formální vyjádření, že vůbec a od kterého dne bylo vedeno řízení proti uprchlému, a stejně tak chybí i konkretizace důvodů, proč odvolací soud takto postupoval. Námítky obviněného J. B. uplatněné v jeho dovolání a spočívající v zásadě v tom, že nebyly splněny podmínky pro vedení řízení proti uprchlému, neboť odvolací soud nevyčerpal všechny možnosti, jak zajistit účast obviněného ve veřejném zasedání, je třeba považovat na základě nesprávného postupu Krajského

soudu v Ostravě za důvodné. Neexistence zákonem požadovaného usnesení o konání řízení proti uprchlému totiž neumožňuje dovodit, zda vůči obviněnému bylo skutečně namístě konat řízení proti uprchlému či nikoli a jaká konkrétní skutková zjištění týkající se pobytu obviněného v cizině nebo jeho skrývání se odvolací soud učinil a jak je následně právně hodnotil.

Nejvyšší soud tak má za to, že veřejné zasedání v řízení o odvolání konal Krajský soud v Ostravě v nepřítomnosti obviněného J. B. za situace, kdy k takovému postupu nebyly splněny zákonem stanovené podmínky. Řízení proti uprchlému, které jinak umožňuje jednání ve veřejném zasedání bez přítomnosti obviněného, totiž předpokládá vydání usnesení soudu za podmínek podle § 305 tr. ř. V takovém usnesení se konstatuje jak to, že nadále bude vedeno řízení proti uprchlému, a rovněž to, jaké důvody k němu vedly. Zmíněné rozhodnutí však v posuzované věci vydáno nebylo, tudíž nebyly splněny ani podmínky pro konání veřejného zasedání v nepřítomnosti obviněného. Aniž by se tedy Nejvyšší soud dále zabýval konkrétními námitkami obviněného, které z výše popsaných důvodů v podstatě nestojí proti žádnému jednoznačně vyjádřenému názoru odvolacího soudu, tak uvádí, že při konání veřejného zasedání před Krajským soudem v Ostravě došlo k porušení ustanovení o přítomnosti obviněného J. B. při takovém úkonu a současně tím byl naplněn i dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř.

Po zjištění, že dovolání obviněného J. B. je v uvedeném směru opodstatněné, Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Ostravě a podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušené usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Nejvyšší soud přikázal Krajskému soudu v Ostravě, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Krajský soud v Ostravě tedy v naznačeném rozsahu opětovně projedná odvolání obviněného J. B., a to bez vad vytknutých tímto rozhodnutím Nejvyššího soudu. Především tedy nařídí k projednání odvolání obviněného veřejné zasedání, k němuž podle své úvahy ve smyslu § 233 odst. 1 tr. ř. obviněného buď předvolá, jestliže jeho účast bude považovat za nutnou, nebo jinak ho o něm pouze vyrozumí. Pokud obviněný zasilku nepřevzme v případě, že byl o konání veřejného zasedání odvolacího soudu toliko vyrozuměn, není vyloučeno uložení zasilky podle § 64 odst. 2 tr. ř. a z něj vyplývající fikce jejího doručení adresátovi (srov. rozhodnutí pod č. 38/2003-II. Sb. rozh. tr.). Bude-li obviněný k veřejnému zasedání předvolán, protože odvolací soud bude považovat jeho účast za nutnou, a obviněný si tuto zasilku nepřevzme, učiní odvolací soud další kroky k jejímu doručení ve smyslu § 62 odst. 1 tr. ř. V krajním případě mohou být splněny i podmínky pro postup podle § 69 odst. 1 tr. ř. Odvolací soud může za splnění zákonem stanovených podmínek přistoupit i k vedení řízení proti uprchlému, avšak musí o tom vydat příslušné usnesení ve smyslu § 305 tr. ř. Pokud podmínky podle § 302 tr. ř. naplněny nebudou a obviněnému nebude možné doručit předvolání k veřejnému zasedání, pak musí odvolací soud postupovat podle § 255 odst. 1 tr. ř. a trestní stíhání přerušit.

Podle § 265s odst. 1 tr. ř. je odvolací soud, případně i soud prvního stupně v dalším řízení vázán právním názorem Nejvyššího soudu vysloveným v tomto dovolacím rozhodnutí a je povinen respektovat zákaz reformationis in peius (§ 265s odst. 2 tr. ř.).

Protože vady napadeného rozhodnutí zjištěné Nejvyšším soudem na podkladě dovolání obviněného J. B. nebylo možno odstranit v případném veřejném zasedání dovolacího soudu, bylo rozhodnuto o tomto dovolání podle § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. v neveřejném zasedání Nejvyššího soudu.